

TIHANA MUSIĆ

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
ARHITEKTONSKI FAKULTET
HR - 10000 ZAGREB, KAČICEVA 26

STRUČNI ČLANAK - STUDENTSKI RAD
UDK 712.035 (4) (47 SANKT PETERBURG)

TEHNIČKE ZNANOSTI / ARHITEKTURA I URBANIZAM
2.01.04 - RAZVOJ ARHITEKTURE I URBANIZMA
I OBNOVA GRADITELJSKOG NASLIJEĐA
2.01.05 - VRTNA I PEJSAŽNA ARHITEKTURA

ČLANAK PRIMLJEN / PRIHVACEN: 14. 07. 2003. / 22. 10. 2003.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF ARCHITECTURE
HR - 10000 ZAGREB, KAČICEVA 26

PROFESSIONAL PAPER - STUDENT'S ARTICLE
UDC 712.035 (4) (47 SANKT PETERBURG)

TECHNICAL SCIENCES / ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING
2.01.04 - DEVELOPMENT OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING
AND RESTORATION OF THE BUILT HERITAGE
2.01.05 - LANDSCAPE ARCHITECTURE AND LANDSCAPE DESIGN

ARTICLE RECEIVED / ACCEPTED: 14. 07. 2003. / 22. 10. 2003.

PERIVOJNA ARHITEKTURA SANKT PETERBURGA

LANDSCAPE ARCHITECTURE OF SANKT-PETERBURG

PERIVOJNA ARHITEKTURA
SANKT PETERBURG

LANDSCAPE ARCHITECTURE
SANKT-PETERBURG

U svibnju 2003. Sankt Peterburg navršio je tristo godina. Iako mlad po godinama, Sankt Peterburg je grad burne prošlosti koji ne prestaje opijati čula pojedinca svakim novim korakom. Kroz uvod u povijest grada i kontekst društvene situacije nekada i danas napravljen je pregled parkovne arhitekture sa željom otkrivanja značenja i stanja pojedinog perivoja i njegove budućnosti.

Sankt-Peterburg was founded 300 hundred years ago. Although not an ancient city, it has a rich and fascinating history. Starting from the historical facts about the city and the context of social circumstances in the past and nowadays, this article presents a review of its landscape architecture revealing the importance and condition of each park and its future prospect.

PREGLED POVIJESNIH DOGAĐANJA I URBANI RAZVOJ SANKT PETERBURGA

REVIEW OF HISTORICAL EVENTS AND URBAN DEVELOPMENT OF SANKT-PETERBURG

Sankt Peterburg je grad o kojem se mnogo pisalo. Pisalo se o njegovu nastanku i carskim obiteljima, zatim o palačama, muzejima i mostovima, kao i o baletu, piscima i pjesnicima. Upoznavajući tradiciju i običaje te prateći pripreme za proslavu 300. obljetnice nastanka grada Sankt Peterburg, uvidjela sam da tu još ima mnogo toga o čemu se nije pisalo.

Kada se govori o perivojnoj arhitekturi Sankt Peterburga, u knjigama su opširno opisani veliki perivoji carskih palača, koje su danas muzeji, dok se o ostalima daju oskudne ili nikakve informacije o njihovom nastanku i tlocrtnoj kompoziciji. Zatim, gotovo da nije ni potrebno spominjati nepostojanje informacija o današnjem značenju tih perivoja na građane Sankt Peterburga koji ih intenzivno koriste.

Povodom proslave 300-godišnjice postojanja Sankt Peterburg se konačno počeo obnavljati. Dugogodišnje zanemarivanje u socijalističkom režimu ostavilo je vidljive tragove na čitavom gradu. Obnova je počela 2000. godine, a komitetom zaduženim za obnovu predsjedava Vladimir Putin.

Godine 1240. na ušću rijeke Neve¹ Aleksandar Novgorodski je porazio Švedsku i dodao imenu pridjev Nevski. U 17. st. Švedska ponovno preuzima regiju, što rezultira velikim Sjevernim ratom (1701.-1721.). Petar I. (Veliki), želeći vratiti vlast i učiniti od Rusije europsku velesilu, gradi u svibnju 1703.² tvrđavu Petra i Pavla

na istoj rijeci, nekoliko kilometara od mora. Grad je bio rođen, a prvo ime koje je nosio bilo je Sankt Pieter Burkh, po svecu zaštitniku Petra Velikog, u nizozemskom stilu.

RAZVOJ SANKT PETERBURGA U RAZDOBLJU PETRA VELIKOG

DEVELOPMENT OF SANKT-PETERBURG UNDER THE RULE OF PETER THE GREAT

Pobjeda Petra Velikog bila je rezultat odlučnosti i bezobzirnosti. Brzi razvoj Sankt Peterburga iz moćnog u raskošan i bogat grad nije ostvaren dobrom voljom seljaka koji su tu živjeli. Zajedno sa švedskim zarobljenicima, radili su prisilno, pa su mnogi stradali zbog iscrpljenosti, bolesti i gladi. U najranijem razdoblju stvaranja Sankt Peterburga nastala je najpoznatija ulica grada, avenija Nevski. Dugačka 4,7 km, proteže se od zgrade Admirali-teta do samostana Aleksandar Nevski, čije ime i nosi. Prokopani su kanali za isušavanje te dovedeni arhitekti i umjetnici iz cijeloga svijeta. Petar Veliki prisilio je administraciju, plemstvo i obrtnike da se presele iz Moskve u novonastali grad, gdje su svi morali izgraditi nove domove građevinskim materijalom koji su morali obvezno donijeti sa sobom. Status dobiven rođenjem malo je značio.³ U doba njegove smrti 1725. godine grad je imao 40.000 stanovnika i 90% ruskog izvoza u inozemstvo islo je kroz Sankt Peterburg. Petar Veliki umro je ne imenujući svoga nasljednika, pa je Moskva ponovno postala glavni grad. Carica Ana Janovna (1730.-1740.) vratila je prijestolje u Sankt Peterburg.

SANKT PETERBURG DOBIVA SVOJ SJAJ I RASKOŠ

SANKT-PETERBURG'S MAGNIFICENCE

Između 1741. i 1825., pod vlašću Elizabete, Katarine Velike i Aleksandra I., Sankt Peterburg postao je svjetski grad, s raskošnim carskim dvorom. Ovi vladari započeli su izgradnju velikih palača, vladinih zgrada i crkava, koje su grad pretvorile u jedan od najgrandioznijih gradova Europe.

* Rad je nastao na temelju seminarskog rada na kolegiju „Vrtna umjetnost“ (mentor: prof. dr.sc. Mladen Obad Šćitaroci).

1 Neva na finskom jeziku znači mocvara.

2 Različiti autori navode različite datume: 10. 05. 1703.; 16. 05. 1703.; 27. 05. 1703. Satovi u gradu koji su odbrojivali dane do 300. rođendana bili su namješteni sukladno ovom posljednjem datumu.

3 Ciljevi Petra Velikog nisu bili stvaranje što većeg carstva, u smislu teritorijalnog proširenja, već u smislu stvaranja jake trgovine i vojske. To je i uspio zahvaljujući osvojenim područjima oko Baltika jer je upravo na tim područjima živjela i nova klasa njemačkih trgovaca i administracije, koja je postala kraljevnica ruske trgovine i bogacenja.

Od ruskih ženskih vladara zasigurno je najpoznatija Katarina Velika.⁴ Njen najcjitiji doprinos Sankt Peterburgu jest kolekcija slika koja je Hermitage pretvorila u muzej svjetske reputacije, a uz pomoć zapadnoeuropskih arhitekata carica je unijela klasicizam u Sankt Peterburg. Smrcu Katarine Velike 1796. carem postaje njezin sin Pavao I., koji je ubijen 1801. Nasljeđuje ga sin Aleksandar I., Katarinin najdraži unuk.⁵ U njegovo doba počela se graditi posljednja zgrada ruskog klasicizma, katedrala sv. Isaaka. Katedrala, danas muzej, jedna je od najvećih u Europi. Arhitekt je Auguste Montferand, a gradila se punih 38 godina.

Nakon iznenadne smrti Aleksandra I. 1825. godine došlo je do krize. Njegov brat Konstantin nije pokazivao zanimanje za prijestolje iako su ga časnici liberalnih ideja preferirali u odnosu na Aleksandrova mladeg brata, militarističkog Nikolu, koji je okrunjen 26. prosinca 1825. Tim je povodom došlo do pobune u Sankt Peterburgu, koju su ugušile vojne trupe odane Nikoli.⁶ Kada je Nikola umro (1855.), Sankt Peterburg je bio četvrti najveći grad u Europi.⁷

OPĆE NEZADOVOLJSTVO I POJAVA REVOLUCIONARNIH IDEJA

GENERAL DISSATISFACTION AND THE GERM OF REVOLUTIONARY IDEAS

Tijekom vladavine Aleksandra II. (1855.-1881.)⁸ i njegova sina Aleksandra III. (1881.-1894.)⁹ središnja je Azija došla pod vlast Rusije. Na istoku su zauzeli dugačak potez obale do Kine i izgradili luku Vladivostok, a 1867. prodali su „beznačajnu” Aljasku SAD-u za 7,2 milijuna dolara. Gradile su se željeznice, tvornice, a



SL. 1. SANKT PETERBURG 1844. GODINE
FIG. 1 SANKT-PETERBURG, 1844

gradovi se širili priljevom seljaka jer na planu moderniziranja radova u poljoprivredi nije ništa učinjeno. Industrijalizacija i oslobađanje kmetova dovelo je do nastajanja sloja siromašnih radnika u Sankt Peterburgu, što je prozročilo prenapučenost, loše sanitarne uvjete, epidemije i općenito nezadovoljstvo.¹⁰

KRAJ MONARHIJE

END OF MONARCHY

Loša ratna strategija u Rusko-japanskom ratu cara Nikole II., okrunjenog 1894. godine, povećala je nemire u Sankt Peterburgu. On postaje žarište udara, nemira i političkog nasilja, ali i središte revolucije. Naime, dana 9. siječnja 1905., poznatog kao „krvava nedjelja”, štrajkaši su s peticijom krenuli u carsku Zimsku palaču gdje su naišli na oružani otpor. Pretpostavlja se da je bilo tisuću mrtvih. Socijalni demokrati Sankt Peterburga i Moskve organizirali su radničku udruhu *Sovjeti* i pozvali na opći štrajk u listopadu. Car Nikola II. tada izdaje „Oktobarski manifest” i stvorena je državna vlada Duma, izabrana ruska vlada.

Godine 1914. ime grada je preimenovano u Petrograd. Petrograd je tada imao 2,1 milijun stanovnika. Nekoliko godina poslije, nakon nebrojenih poraza na bojniom polju i milijun stradalih ljudi, Petrograd će ponovno postati kolijevka revolucije. Protesti su se pretvorili u opći štrajk i rada se želja za ukidanjem monarhije. U travnju car Nikola abdicira, te je s obi-



SL. 2. PERIVOJI IZVAN SANKT PETERBURGA
FIG. 2 PARKS OUT OF SANKT-PETERBURG

- | | |
|----------------|-------------|
| 1. PETRODVOREC | 3. PUSKIN |
| 2. LOMONOSOV | 4. PAVLOVSK |

⁴ Rodena je kao Sophie Friederike Auguste u danšnjem Szczecinu, gradu u Poljskoj. Udala se za Petra, nekada carice Elizabete, a nakon njezine smrti, Petar postaje car. Mnogi su njegovu ženu smatrali primjerenijim i boljim vladarom. Godine 1762. izvršen je atentat na Petra III., a Katarina Velika sjeda na njegovo prijestolje.

⁵ Aleksandar I. uvodi reforme, uključujući i reformu u školstvu, kojom se nižoj srednjoj klasi omogućuje školovanje. Ratuje s Napoleonom koji u rujnu 1812. ulazi u Moskvu i pali je. No, dolaskom zime Napoleon naređuje povlačenje. Golemi broj Napoleonovih vojnika umire od zime, gladi i iscrpljenosti. Rusi su ih protjerali do Pariza, a Aleksandar se trijumfalno vraća u Sankt Peterburg.

⁶ Pobunjenici su poznati pod imenom dekabristi. Oni koji nisu poginuli završili su u zatvoru tvrđave Petar i Pavao. Nikola I. započeo je i Krimski rat protiv Engleske i Francuske.

⁷ Tridesetih godina 19. st. izgrađena je i prva željeznica u Rusiji koja je povezivala Petrodvorec i Sankt Peterburg.

⁸ Aleksandar II., Nikolin sin, završio je Krimski rat. On sprovodi reforme na svim razinama društva. Kmetovi su oslobođeni 1861. godine, pa je stvorena mogućnost za trgovinu, kapitalizam i industrijsku revoluciju.

⁹ Vladavina Aleksandra III. obilježena je represijom revolucionara i liberata.

¹⁰ Došlo je do stvaranja zategnute situacije u kojoj se kovao plan za zbacivanje cara i njegove vlade do kraja druge polovice 19. st. Nakon sedam pokušaja ubojstva Aleksandar II. je ubijen 1881. u Sankt Peterburgu.



SL. 3. PETRODVOREC
FIG. 3 PETRODVORETS



SL. 4. LOMONOSOV PERIVOJ
FIG. 4 LOMONOSOV PARK

SL. 5. TLOCRT SKLOPA PUSKIN
FIG. 5 PUSKIN COMPLEX; PLAN



telji protjeran u Jekaterinberg.¹¹ Uslijedila je revolucija 1917. godine.¹²

GRADANSKI RAT

CIVIL WAR

Nakon revolucije nastao je čitav niz novih političkih stranaka. Revolucionarni socijalisti su pobijedili, da bi nakon toga vijeće bilo ukinuto i došlo je do višestranoga građanskog rata. Nova vlada djelovala je iz Smolnya do travnja 1918., kada se seli u Moskvu. Gubitak statusa glavnoga grada za Sankt Peterburg bio je poguban. Do kolovoza 1920. godine stanovništvo se smanjilo na brojku od 720.000 ljudi. Građanski je rat bjesnio u zemlji do 1921., kada je Komunistička partija čvrsto utemeljila jednostranačku vladavinu. Protivnici su pobjegli u izgnanstvo, a pretpostavlja se da ih je bilo oko 1,5 milijuna. Nakon Lenjinove smrti 1924. Petrograd je preimenovan u Lenjingrad i do 1939. godine broj stanovnika porastao je na 3,1 milijun.

DRUGI SVJETSKI RAT

WORLD WAR II

Drugi svjetski rat počeo je napadom Nijemaca na SSSR u lipnju 1941. Za dva i pol mjeseca stigli su do Lenjingrada. Grad je bio pod „opsadom od 900 dana“ od 8. rujna 1941. do 27. siječnja 1944. Više od dva milijuna ljudi je otišlo, a procjenjuje se da je negdje između petsto tisuća i milijun ljudi umrlo od gladi i bolesti.

NAKON RATA

AFTER THE WAR

Nakon Drugoga svjetskog rata Lenjingrad se obnavlja. Do 1960. broj stanovništva dosegao je predratnu brojku. Za 50. obljetnicu sovjetske pobjede izgrađene su sportske dvorane, hoteli i druge javne građevine. U 70-im grade se zgrade koje upotpunjuju linearnu izgradnju na obali rijeke Neve.¹³ Godine 1985. na vlast dolazi Mihail Gorbačov. On provodi promjene u političkoj birokraciji i vojsci te uvodi politiku otvaranja prema Zapadu. U lipnju 1991. godine građani su Lenjingrada referendumom izglasali da se ime grada promijeni u Sankt Peterburg.

„NOVI“ SANKT PETERBURG

„NEW“ SANKT-PETERBURG

Sankt Peterburg i Moskva odlučili su privući strani kapital. Razdoblje devedesetih godina bilo je posebno teško za većinu stanovnika Sankt Peterburga. No, unatoč tome, Sankt Peterburgu počela se posvećivati pažnja kakvu nije imao još od revolucije. Centar Sankt

Peterburga većim je dijelom očišćen i obnovljen. Daljnje poboljšanje za Sankt Peterburg uslijedilo je izborom Vladimira Putina za predsjednika i velikim pripremama za proslavu 300. obljetnice postojanja, koje se održalo u svibnju 2003. godine. Unatoč velikom zamarivanju gradske infrastrukture u doba Sovjeta, danas je Sankt Peterburg u procesu ponovnog samootkrivanja.¹⁴

PREGLED PERIVOJNE ARHITEKTURE

REVIEW OF LANDSCAPE ARCHITECTURE

U ovom pregledu Sankt Peterburg je prikazan u dvije veće cjeline. Prvi dio obuhvaća perivoje gradova izvan Sankt Peterburga, a u drugom je dijelu grad Sankt Peterburg, radi lakšeg snalaženja, podijeljen po dijelovima grada. Navedeni su primjeri perivojne arhitekture koji su vidljivi na karti pa i oni za koje nije bilo informacija u dostupnoj literaturi. Od toga je perivoja palača 11, groblja i spomen-parkova 6, perivoja javnih zgrada 5, a tu su još i kulturni vrtovi i perivoji (2 botanička vrta i zoološki vrt). Najviše perivoja potječe iz prvih 50 godina razvoja grada. Mnogi od njih poslije su doživjeli promjene, ali im je polako vraćan prvobitni izgled. Neki još čekaju na povratak izgubljenog sjaja i raskoš, ali ima i onih kojima se ne može vratiti originalan izgled zbog prevelikog oštećenja.

PERIVOJI IZVAN SANKT PETERBURGA

PARKS OUT OF SANKT-PETERBURG

Perivoji se nalaze u gradovima (Petrodvorec, Lomonosov, Puškin, Pavlovsk) na periferiji

¹¹ Jekaterinberg se nalazi istočno od planine Ural, gdje su car i njegova obitelj ubijeni i sahranjeni. Neka su tijela mnogo kasnije pronađena i pokopana unutar tvrđave Petar i Pavao u Sankt Peterburgu.

¹² Revolucija 1917.: Nakon Nikoline abdikacije, improvizirana je vlada objavila da će se izbori održati u studenom. Petrogradski Sovjeti počeli su se sastajati u gradskoj palači Tauride, ali Vladimir Lenjin organizirao je stranku boljševika sa središtem djelovanja u *Institutu Smolny*. Lenjin je smatrao da je to dobro vrijeme za Sovjete i njihovu pobjedu, ali su demonstracije u srpnju ugušene. Lenjin je pobjegao u Finsku, a Aleksandar Kerenski, revolucionar, postao je premijer. U rujnu je na Petrograd poslana konjica. Kerenski i njegova vlada obratili su se za pomoć boljševicima i kontrarevolucionari su poraženi. Nakon toga boljševici su uspostavili kontrolu nad petrogradskim Sovjetima i Sovjetima čitave zemlje. Lenjin se u listopadu vratio u zemlju. Sveruski kongres Sovjeta 25. listopada imenovao je boljševičku vladu. Te noći, nakon pucnjave s bojnog broda „Aurora“ na Nevi, improviziranu su vladu u Zimskom dvorcu opkolili boljševici. Rusija je tada još uvijek imala julijanski kalendar, pa je noc u listopadu (oktobru) 25./26. staroga kalendara, zapravo noc u studenom (novembru) 6./7. novoga kalendara. Gregorijanski kalendar uveden je 1918. godine.

¹³ Jedna je od tih zgrada hotel „Lenjingrad“ (danas Sankt Peterburg) iz 1973. godine, za koji su arhitekti S. Speranski i N. Kamenski dobili državnu nagradu.

¹⁴ GUBANOV, BAKHTIN, 1980.; KOKKER, SELBY, 2002.; MILIC, 2002.; ROBINSON, 1982.

Sankt Peterburga, ali povijesno su oni i danas, zahvaljujući svakodnevnim migracijama stanovništva, čvrsto vezani za život u Sankt Peterburgu. U svakomu od gradova nalazi se palača s perivojem, koji su nekada bili mjesta odmora i okolice visokog plemstva, a danas su muzeji.

PETRODVOREC

PETRODVOREC PERIVOJ

(18. st. i prva polovica 19. st., perivoj palače, 170 ha)

Petrodvorec, originalno zvan Peterhof, predgrađe je Sankt Peterburga s najimpresivnijom palačom, koju nerijetko nazivaju „ruskim Versaillesom“. Veličanstveni spomenik ruske arhitekture i pejzažnog uređenja 18. st. i prve polovice 19. st. smjestio se na obali Finskog zaljeva. Grubo ga možemo podijeliti u tri dijela: donji perivoj na sjeveru uz samu obalu, s južne je strane Velika palača na prirodnom uzvišenju i nadalje prema jugu, a s druge strane palače nastavlja se gornji perivoj.

Konstrukciju Velike palače naručio je Petar Veliki u siječnju 1715. Prvotna je građevina bila dvokatnica koja se ubrzo pokazala premalenom. Gradnja proširenja uslijedila je od 1745. do 1755. po projektima Bartolommea Rastrellija za caricu Elizabetu, a poslije je još preuređena za Katarinu Veliku. Danas je palača muzej raskošnih interijera i mnoštva umjetničkih djela. Sadržaj palače (slike, namještaj, svijećnjaci...) uglavnom je originalan. Tijekom Drugoga svjetskog rata okupator je nanio veliku štetu svim građevinama, ali po nedavnim tvrdnjama nekih povjesničara - velika su se oštećenja dogodila na prijelazu iz 1941. u 1942. sovjetskim bombardiranjem palače. Rekonstrukcija je uslijedila odmah nakon rata, koristeći sačuvane slike, crteže i pisane dokumente.

Druga vila Petra Velikog, vila *Monplaisir* nalazi se uz samu obalu Finskog zaljeva, u sklopu donjeg perivoja, i nešto je skromnije veličine. Gradili su je Johann Braunstein i Jean-Baptiste Alexandre Le Blond od 1714. do 1724. Vrijednost tog arhitektonskog spomenika je neprocjenjiva: riječ je o strukturi tipičnoj za ruske prigradske palače ranog 18. st., kada se na vrlo osebujan način kombiniralo novo s tradicionalnim. Sjeverno pročelje okrenuto je prema moru, a čitava zgrada skladno se stapa s okolnim pejzažem. Palača je potpuno obnovljena i otvorena za javnost kao muzej. S lijeve strane palače nalazi se dodani objekt, tzv. Katarinina kuća. Gradio ju je Rastrelli od 1745. do 1755. za Katarinu Veliku. S desne strane *Monplaisira* je kupališna zgrada *Quarenghia* iz 1800. godine.

Gornji i donji perivoj vrhunski su primjeri pravih geometrijskih uređenja. Središnja je točka čitavog perivoja već spomenuta Velika

15 Čitav sklop ima više od 170 fontana.



Sl. 6. GLAVNO PROČELJE KATARININE PALAČE, PUSKIN
Fig. 6 CATHERINE'S PALACE, PUSKIN; FRONT

palača. Njeno južno pročelje gleda na gornji perivoj čiji je plan organski povezan s kompozicijskom shemom palače. Veliki zeleni parter pred njom omogućuje pogled na palaču već s ulaza u perivoj. Uzduž te središnje osi od ulaza, preko perivoja do palače, smještene su Neptunova i Hrastova fontana, a neposredno uz palaču, u velikim kvadratičnim bazenima, fontane posvećene Proljeću i Ljetu.¹⁵

Izgradnja donjeg perivoja na obali Finskog zaljeva počela je 1710. naredbom Petra Velikog, kada je zadan i osnovni plan. Zadatak su izvršili arhitekti J. B. A. Le Blond, Mihail Zemcov, Niccolo Michetti, J. Braunstein te projektanti vrtnog uređenja Leonardt van Harnigfeld i Anton Borisov. Perivoj s brojnim fontanama, pozlacenim i mramornim skulpturama te veličanstvenom palačom, kao krunom svega, stvara grandiozan doživljaj svečanosti i veličine. Prirodni brežuljak s palačom uređen je s terasama, dvama monumentalnim stubištima i velikim kaskadama koje su kanalom povezane s morem. Donji perivoj ima 142 fontane i tri kaskade. Iz cijeloga sklopa svojom se ljepotom i posebnosti ističe „Velika kaskada“, građena od 1800. do 1804. po projektima Andreja Voronihina. Sa svake strane on je postavio dva niza pozlacenih skulptura. Središnja skulptura kompleksa, Samson koji je raskolio čeljust lava, slavi Petrovu pobjedu nad Švedanima 1709. u konačnom obračunu velikog Sjevernog rata. Prilikom okupacije grada ukradene su spomenute skulpture, kojih su kopije, poslije, izradili ruski kipari: Vasilij Simonov (grupa sa Samsonom), Igor Krestovski, Nikolaj Dojdejkin, Vadim Sokolov i dr.

Sustav opskrbe vodom izgradili su u 18. st. hidraulički inženjer Vasilij Tuvolkov te arhitekti Mihail Zemcov i I. Ustinov. Za razliku od fontana europskih perivoja, koji su se vodom

Sl. 7. KATARININ PERIVOJ, RAMPA IZMEĐU GALERIJE CAMERON I PERIVOJA
Fig. 7 CATHERINE'S PALACE, RAMP BETWEEN THE CAMERON GALLERY AND THE PARK





SL. 8. PRIVATNI VRT PERIVOJA PAVLOVSK
FIG. 8 PRIVATE GARDEN OF THE PAVLOVSK PARK

opskrbljivali pomoću strojeva, ovaj je sustav jedinstven: koristi se prirodni pad terena s brezuljka Ropsha (22 km od Petrodvoreca) do mora. Izvorska se voda, naime, pomoću kanala skuplja u 14 vodospremnika. Zatim se s vrha brezuljka voda slije kroz cijevi velikom silom i izade na površinu prsteci kroz fontane. Pritisak je vode tako snažan da mlaz vode koji izlazi iz Samsona, tj. lavljih razjapljenih čeljusti, doseže visinu od 22 m.

U sklopu donjeg perivoja nalaze se paviljoni *Hermitage* i palača *Marly* (izgrađeni su po projektima Johanna Braunsteina) i trik-fontane koje se aktiviraju pritiskom skrivenih prekidača kada netko slučajno nagazi na njih i bude poprskan.

LOMONOSOV LOMONOSOV PERIVOJ

(18. st., perivoj palače, 80 ha)

U doba kada je Petar Veliki gradio Petrodvorec, Aleksandar Mensikov, Petrova desna ruka, gradio je svoj sklop palače i perivoja 12 km zapadnije uz obalu, u gradu Lomonosovu (tada Oranienbaum). Nakon smrti Petra Velikog Mensikov je protjeran iz zemlje. Palača je nakratko bila bolnica, da bi onda do 1917. služila kao ljetna carska rezidencija. Nakon Oktobarske revolucije perivoj je proglašen javnim, a poslije Drugoga svjetskog rata Oranienbaum mijenja ime u Mihail Lomonosov.¹⁶ Sklop sadrži Kinesku palaču, palaču Petra III. i paviljon neobična imena - Obalni brezuljak. Najkvalitetnijim dijelom smatra se perivoj, prepun tihih staza koje prolaze kroz borove sume i sjetne vrtove.

PUŠKIN

KATARININ I ALEKSANDROV PERIVOJ

(druga polovica 18. st., perivoj palače, Katarinin perivoj 65 ha, Aleksandrov perivoj 140 ha)

Mjesto raskošnih palača i velikih prekrasnih parkova, 25 km južno od Sankt Peterburga, nekada se zvalo Carsko selo. Sklopovi su nastali u doba vladavine carice Elizabete i Kata-

rine Velike, od 1744. do 1796. Središnja građevina kompozicije arhitektonsko-perivojnog ansambla jest barokna Katarinina palača, izvanredan spomenik ruske kulture 18. st. U razdoblju između 1752. i 1756. dovršio ju je Bartolommeo Rastrelli, a na njoj su radili i drugi ruski arhitekti (Aleksej Kvasov, Sabbas Čevakinski), brojni umjetnici, skulptori, obrtnici i dr. Njeno pročelje, duže od 300 m, ima bogatu i raznoliku obradu (stupovi, pilastri, skulpture figura, ograde balkona, žive boje...) te odiše elegancijom i živošću. Bogat i raskosan interijer originalno je Rastrellijev, ali su neke sobe preuređene u klasicističkom stilu po projektima Charlesa Camerona. Nakon Oktobarske revolucije palača je postala muzej, a perivoji su otvoreni za javnost. Godine 1937. Carsko selo mijenja ime u Puškin, po velikom ruskom pjesniku koji je tu pohađao gimnaziju. Izbijanjem Drugoga svjetskog rata 1941. muzejska se kolekcija pohranjuje na sigurno mjesto. Nacisti su opljačkali palaču, a prilikom povlačenja 1944. i zapalili je. Velika su oštećenja nanesena i perivojima: paviljoni i mostovi bili su uništeni, drveća posječena... Palača je renovirana i danas je ponovno muzej.

Perivoji Puškina pripadaju među najljepša ostvarenja ruskog pejzažnog uređenja. Plan su postavili Sabbas Čevakinski, Bartolommeo Rastrelli, Vasilij Nejelov, Jurij Velten, Charles Cameron i Adam Menelas te pejzažni projektanti Jan Roosseu, Joseph Busch i T. Iljin u vrijeme kada se Katarinina palača završavala.

Pred glavnim (jugoistočnim) pročeljem Katarinine palače nalazi se dio perivoja s vrlo preciznim geometrijskim planom. Krajem 18. st. ova se površina postupno počela mijenjati i udaljavati od izvornog plana. Nakon Drugoga svjetskog rata, prilikom restauracije odlučeno je da mu se vrati originalni plan prema crtežima iz 18. st. Perivoj se odlikuje ravnim alejama sa stoljetnim drvoredom, zelenim površinama, jezerima i bijelim mramornim skulpturama, te arhitekturom – *Hermitage* i *Grotto* (Bartolommeo Rastrelli), Admiralitet i Mramorni most (Vasilij Nejelov). Još u sedamdesetim godinama 18. st. podignuti su spomenici posvećeni pobjedi ruske vojske u Rusko-turskom ratu (1768.-1774.): vrata Orlov i stup Cesma (Antonio Rinaldi), te obelisk Kagul (Jurij Velten). Glavni ulaz u Katarinin perivoj nalazi se zapadno od palače, ali je vrlo interesantna i veza palače i perivoja. Naime, južno od glavne palače nalazi se galerija Cameron. Između galerije i perivoja smještena je rampa koju je Cameron izgradio za caricu da u svojim „zreljim“ godinama može otići na šetnju u perivoj.

Osim spomenutih, u perivoju nalazimo još nekoliko različitih građevina: „piramida” u kojoj

SL. 9. PERIVOJ ADMIRALITETA
FIG. 9 THE ADMIRALTY PARK



¹⁶ Ruski znanstvenik i pjesnik.

je Katarina Velika pokapala svoje najdraže pse, kineski paviljon, ruševni toranj (tako je izgrađen, prateći romantičarsku modu 1770-ih), turska kupelj i dr. Sjeverno od Katarinine palače nalazi se Aleksandrova palača koju je gradio Giacomo Quarenghi od 1792. do 1796. za Aleksandra I., ali glavni je stanar bio Nikola II. Palaču okružuje Aleksandrov perivoj, jedan od najvećih u Rusiji, a na južnoj strani graniči s Katarininim perivojem. U tome dijelu oblikovan je prema geometrijski pravilnom planu, a ostatak je sarmantno ureden sjenovitim šetnicama, te širokim, osunčanim travnjacima s malim bazenima i kanalima premošćenim elegantnim mostovima, dok građevina gotova da i nema.

PAVLOVSK

PERIVOJ PAVLOVSK

(kasno 18. st. i prva četvrtina 19. st., perivoj palače, 600 ha)

Palača s prekrasnim perivojem Pavlovka nalazi se u susjedstvu Puškina, odnosno 29 km južno od Sankt Peterburga. Prvotni dizajn ostvaren je između 1781. i 1786. po planovima Charlesa Camerona za Katarinu Veliku. Carica je naručila sklop za svojeg sina, budućeg Pavla I. Daljnje proširenje uslijedilo je između 1796.-1799. po projektima Vincenza Brenne. Nakon toga radi još čitav niz arhitekata, skulptora i slikara (Andrej Voronihin, Giacomo Quarenghi i Carlo Rossi najpoznatiji su među njima), koji, ostvarujući čudesno jedinstvo stila, ujedno predstavljaju razvoj klasicizma ruske arhitekture kasnog 18. st. i prve četvrtine 19. st. Carska rezidencija bila je do 1917., a nakon toga postaje muzej. Poslije Drugoga svjetskog rata, tijekom kojega je bila okupirana, stradala je u požaru, a potpuno je obnovljena do 1970. Perivoj Pavlovka je također rezultat rada istih arhitekata. Počevši 1777. godine, pa tijekom sljedećih pedeset godina nastao je jedan od najljepših svjetskih perivoja. Perivoj je kompozicijski integrirana cjelina u kojoj se pojedini dijelovi stapaju u jedinstven umjetnički koncept.

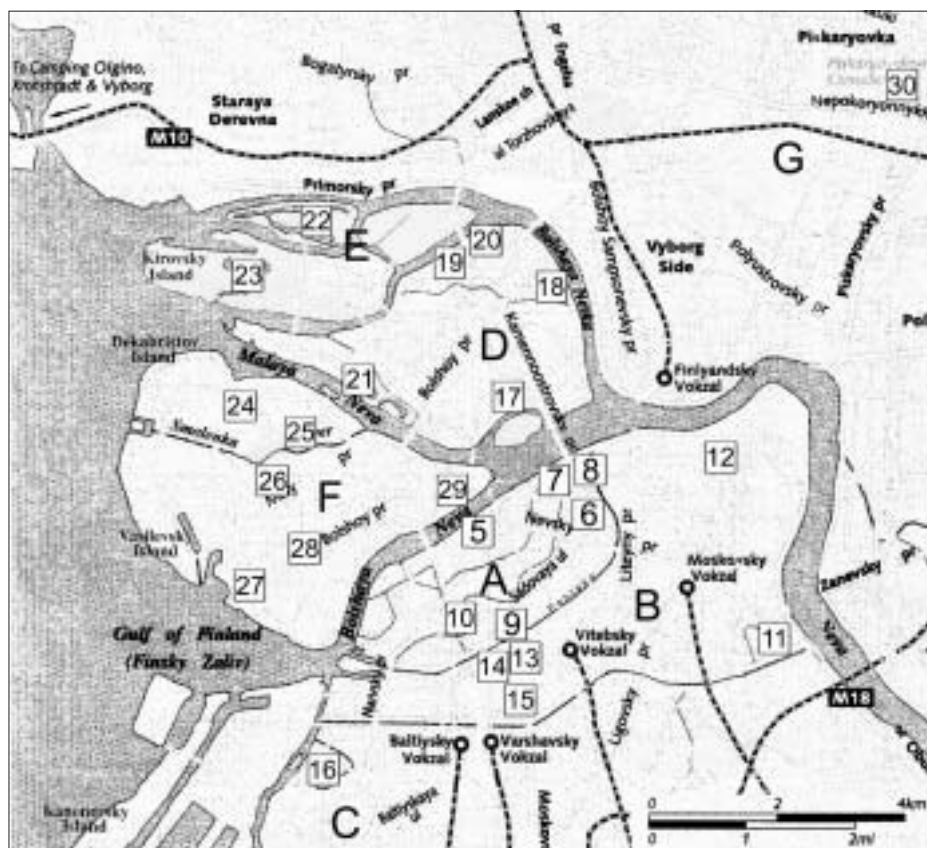
PERIVOJI SANKT PETERBURGA

PARKS OF SANKT-PETERBURG

Radi lakšeg snalaženja u pregledu perivoja Sankt Peterburga napravljena je teritorijalna podjela na 7 dijelova (sl. 10.):

- A: grad do Fontake (br. 5-10),
- B: grad od Fontake (br. 11-15),
- C: jug grada (br. 16),
- D: Petrogradska strana (br. 17-21),
- E: Kirovski otoci (br. 22-23),
- F: Vasiljevski otok (br. 24-29),
- G: sjever grada (br. 30).

Za Izmailovski perivoj (br. 13), Poljski perivoj (br. 14), perivoj „Olimpia“ (br. 15), Vjazemski



perivoj (br. 19), Lopušinski perivoj (br. 20), Petrovski park (br. 21) te perivoje Vasiljevskog otoka: Dekabricov perivoj (br. 24), Lutersko groblje (br. 25), Smolenskoje groblje (br. 26), Opočininski perivoj (br. 27), perivoj Vasiljevskog otoka (br. 28) i botanički vrt Sankt Peterburskog sveučilišta (br. 29) u dostupnoj literaturi nije bilo podataka.

Dio grada Kirovski otoci jest skupina otoka delte rijeke Neve, koji zbog svog zelenila nose nadimak „gradska oaza“. Otoci Kameni, Jelagin i Krestovski obiluju sjenovitim alejama za setnje i divnim mjestima za piknike i rekreaciju.

PERIVOJ ADMIRALITETA

(1872.-1874., perivoj javne zgrade, 2 ha)

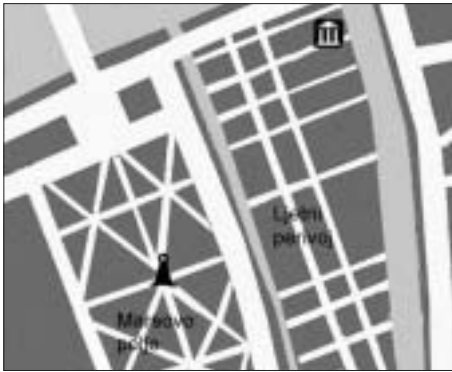
Zgrada bivšeg Admiraliteta, tj. sjedište Ruske mornarice od 1711. do 1917., danas je najveće pomorsko sveučilište u Rusiji. Vrhunsko djelo ruskog klasicizma, tj. ruskog carskog stila, nalazi se na jednoj od najatraktivnijih parcela grada. Današnji je izgled zgrada dobila od 1806. do 1823. rekonstrukcijom po planovima Andrejana Zaharova. Paralelno s glavnim pročeljem zgrade smjestio se i pripadajući joj Perivoj Admiraliteta. Nastao od 1872. do 1874. on je neograđen, sadrži fontanu (1877.), razne skulpture i biste (Ljermontov, Gogolj, Herkul i dr.).

SL. 10. PERIVOJI SANKT PETERBURGA
FIG. 10 PARKS OF SANKT-PETERBURG

- A: GRAD DO FONTAKE
- 5. PERIVOJ ADMIRALITETA
- 6. MIHAILOVSKI PERIVOJ
- 7. MARSOVO POLJE
- 8. LIETNI PERIVOJ
- 9. JUSUPOVSKI PERIVOJ
- 10. NIKOLIN PERIVOJ
- B: GRAD OD FONTAKE
- 11. MANASTIR ALEKSANDRA NEVSKOG
- 12. TAVRIJSKI PERIVOJ
- 13. IZMAILOVSKI PERIVOJ
- 14. POLJSKI PERIVOJ
- 15. PERIVOJ „OLIMPIJA“
- C: JUG GRADA
- 16. EKATARININ PERIVOJ
- D: PETROGRADSKA STRANA
- 17. ALEKSANDROV PERIVOJ
- 18. BOTANICKI VRT
- 19. VJAZEMSKI PERIVOJ
- 20. LOPUŠINSKI PERIVOJ
- 21. PETROVSKI PARK
- E: KIROVSKI OTOCI
- 22. KIROV CENTRALNI PARK KULTURE I ODMORA
- 23. PRIMORSKI PARK POBJEDE
- F: VASILJEVSKI OTOK
- 24. DEKABRICOV PERIVOJ
- 25. LUTERSKO GROBLJE
- 26. SMOLENSKOE GROBLJE
- 27. OPOČININSKI PERIVOJ
- 28. PERIVOJ VASILJEVSKOG OTOKA
- 29. BOTANICKI VRT SANKT PETERBURSKOG SVEUČILIŠTA
- G: SJEVER GRADA
- 30. PISKARIOVSKO GROBLJE



SL. 11. MARSOVO POLJE
FIG. 11 MARS FIELD



SL. 12. TLOCRTNA SHEMA LJETNOG PERIVOJA I MARSOVA POLJA
FIG. 12 SUMMER PARK AND MARS FIELD; PLAN SCHEME



SL. 13. ŠETNICE LJETNOG PERIVOJA
FIG. 13 PARK ALLEYS OF THE SUMMER PARK

MIHAILOVSKI PERIVOJ (19. st., perivoj palače, 8,7 ha)

Palača Mihailovski građena je od 1819. do 1825. po projektima Carla Rossija kao kompenzacija velikom vojvodi Mihailu, bratu careva Aleksandra I. i Nikole I., zbog male mogućnosti da dođe na prijestolje. Danas je ta palača Ruski muzej, osnovan još 1895., u doba cara Nikole II. Uz moskovsku Galeriju Tretjakov sadrži najbolju kolekciju ruske umjetnosti. Najljepši je pogled na palaču s njene stražnje strane, iz perivoja Mihailovski. Krajem 2002. perivoj je rekonstruiran. Cijeli su perivoj uredili po originalnim planovima iz 19. st. Dio perivoja je vrtni paviljon izgrađen 1825., također po projektu Carla Rossija, elegantnih proporcija i prekrasnih detalja. Perivoj je ograden profinjenom i precizno izrađenom ogradom.

MARSOVO POLJE

(prva polovica 18. st., 1919. postaje spomen-perivoj, 8 ha)

Otvoreni prostor koji je tijekom povijesti nosio različita imena: Velika livada, Polje zabave¹⁷ i Caričina livada.¹⁸ Konačno je prostor prozvan Marsovo polje zbog vojnih parada koje su se održavale na tome mjestu od kasnog 18. st. pa nadalje. Polje okružuju impozantne zgrade iz 18. i 19. st.

Najpoznatija je Mramorna palača, djelo Antonija Rinaldija od 1768. do 1785., danas dio Ruskog muzeja. Na Marsovu polju nalaze se grobovi stradalih u Oktobarskoj revoluciji 1917., te boraca za socijalizam i revoluciju. U središtu je polja 7. studenoga 1919. podignut memorijalni spomenik za stradale u revoluciji - granitni zid s epitafima, djelo Lea Rudneva. Godine 1957., povodom 40. obljetnice Oktobarske revolucije, zapaljen je vječiti plamen. Podij i spomenik, koji su smješteni unutar zida, dizajnirao je E. Maiofis.

LJETNI PERIVOJ

(prva četvrtina 18. st., perivoj palače, 9,5 ha)

Najstariji perivoj Sankt Peterburga je Ljetni perivoj. Palača s perivojem je izuzetan primjer ruske arhitekture i vrtnog uređenja ranog 18. st. Prvotni plan uređenja vrtova osmislili su arhitekti Matvejev, Mihail Zemcov, te vrtni projektanti Jan Roosen, Surmin, Lukjanov i dr. Mnogo je elemenata toga plana izostalo, ali pod sjenom lipa još se uvijek nalazi originalni geometrijski plan vrtnih avenija i setnica, te jedinstvena kolekcija mramornih skulptura talijanskih majstora s početka 18. st.

Prema rijeci Nevi perivoj je ograden impozantnom čeličnom ogradom koju je dizajnirao Jurij Velten. Strogih oblika i čiste kompozicije, ograda može stati uz bok najboljim djelima ruskog klasicizma. Skromna ljetna, dvokatna

palača bila je prva rezidencija Petra Velikog. Izgrađena je između 1710. i 1712. po projektima Domenica Trezzinija. Od 1934. palača je muzej gdje se mogu vidjeti originalni interijeri ranog 18. st.

Paviljoni, sjenice, fontane i druge perivojne građevine uništeni su poplavom 1777. i nikada nisu obnovljeni. Postojeca caffè-kuća Louisa Charlemagnea i Carla Rossija potječe iz 19. st., kada je perivoj postao glavno mjesto dolice više klase.

JUSUPOVSKI PERIVOJ

(druga polovica 18. st., perivoj palače, 3 ha)

Ugodan ogradeni perivoj, s velikim jezerom u sredini i palačom Jusupov na jugoistoku i uglavnom služi za setnju. Palaču je izgradio de la Mothe 1760., a danas je muzej s raskošnim interijerima.

NIKOLIN PERIVOJ

(druga polovica 18. st., crkveni perivoj, 4 ha)

U središtu neograđenog perivoja, među drvećem, uzdižu se pet kupola katedrale sv. Nikole, prekrasan primjer ruske sakralne arhitekture 18. st. Izgrađena je između 1753. i 1762. po projektima Sabbas Čevakinskoga. Zvonik crkve nalazi se uza sam kanal i svojom se lijepom siluetom savršeno nadovezuje na gradsku vedutu.

PERIVOJI U SKLOPU MANASTIRA ALEKSANDRA NEVSKOG

PERIVOJ ALEKSANDRA NEVSKOG
(18. st., samostanski perivoj, 8 ha)

GROBLJE TIHVIN
(18. st., groblje, 0,25 ha)

GROBLJE LAZARUS
(18. st., groblje, 0,25 ha)

GROBLJE NIKOLAS
(18. st., groblje, 6,4 ha)

Petar Veliki 1713. godine osnovao je manastir Aleksandra Nevskog misleći da je upravo na tome mjestu Aleksandar Novgorodski pobijedio Švedane 1240. godine. Manastir je 1797. postao lavra. Veoma poznat i važan manastir danas je mjesto okupljanja beskućnika i prosjaka. U sklopu manastira je perivoj Aleksandra Nevskog i tri groblja. Groblja Tihvin i Lazarus jesu mjesta počivanja mnogih ruskih poznatih osoba iz kulturno-umjetničkog miljea, dok su na romantično obraslom groblju Nikolas, iza katedrale, pokopani svećenici.

¹⁷ Naziv Polje zabave dobio je zbog „zabavnih svjetala“, odnosno petarda koje su se ispućavale s ovoga mjesta prilikom dvorskih proslava.

¹⁸ Naziv Caričina livada dobio je zbog neposredne blizine palače Katarine I.

TAVRIJSKI PERIVOJ

(krajem 18. st., perivoj palače, 18 ha)

Palača je građena u razdoblju između 1783. i 1789. po projektima Ivana Starova kao dar Katarine Velike Potemkinu. Potemkin je uspješno okončao borbe za osvajanje ukrajinske regije na Krimu koja se nekad zvala Tavrija. Tavrijski se perivoj danas zove Dječji gradski park.

EKATARININ PERIVOJ

(prva četvrtina 18. st., perivoj palače, 38,6 ha)

Petar Veliki izgradio je za svoju ženu Katarinu I. palaču i perivoj. Drvena dvokatna palača nalazila se na zapadnom dijelu perivoja, uz malu rijeku Ekatarinofka. Godine 1924. palača je stradala u požaru. Perivoj je bio doraden 1820. po projektima Augusta Monferanda.

ALEKSANDROV PERIVOJ

(18. st., gradski perivoj - zoološki vrt, 32 ha)

Gradski perivoj sa zabavnim parkom okružen je prometnim ulicama, a i sam je vrlo prometan. U sklopu perivoja smješteni su: muzej artiljerije (u zgradi nekadašnjeg arsenala), glazbena dvorana i planetarij, a čitav je zapadni dio zoološki vrt.

BOTANIČKI VRT

(prva četvrtina 18. st., 24 ha)

Botanički vrt Sankt Peterburga nekada je bio vrt za ljekovito bilje koje se upotrebljavalo u medicini, pa je otok na kojem se nalazi dobio ime „Apotekarski”. Osnovao ga je Petar Veliki 1714. Sadrži 26 staklenika s vrlo vrijednom zbirkom bilja. U Drugom svjetskom ratu 90% biljaka je uništeno. Na prijelazu iz 19. u 20. st. botanički je vrt bio drugi najveći u svijetu iza londonskog *Kew Gardens*.

KIROV CENTRALNI PARK KULTURE I ODMORA - JELAGIN OTOK

(prva polovica 18. st., perivoj palače, 72 ha)

Najznačajnija zgrada otoka je palača Jelagin. Gradio ju je Carlo Rossi od 1818. do 1822. za suprugu cara Aleksandra I., caricu Mariju. Palača se sastoji od tri dijela: rezidencijalne zgrade s raskošnim interijerima, kuhinjske zgrade i staje, a poslije je za nju uređen i cijeli otok. Pejzaž otoka stvoren je isprepletanjem staza, nasada, jezera i kanala. Danas je čitav otok Centralni park kulture i odmora.

PRIMORSKI PARK POBJEDE - KRESTOVSKI OTOK

(1945.-1950., spomen-perivoj, 160 ha)

Krestovski otok najveći je od triju Kirovskih otoka. Gotovo čitavu površinu zauzima Primorski park pobjede. Plan perivoja zasniva se

na projektu iz 1932., ali je njegova izvedba bila prekinuta Drugim svjetskim ratom. Za opsade Lenjingrada u perivoju su izgrađene obrambene građevine. Nakon rata sami su građani uređivali perivoj koji je postao simbol pobjede. Početak radova službeno je počeo 7. listopada 1945., a otvorenje je bilo 30. srpnja 1950. Za osnovni plan odgovorni su bili V. Stepanov, P. Volkov, O. Rudneva i V. Medvedev, a radili su pod nadzorom akademika A. Nikolskog. Središnji dio perivoja ima geometrijski plan. Kompozicijska os (istok-zapad) je glavna avenija, Morski prospekt, koja završava Kirovim stadionom. Stadion je kompozicijski povezan s pejzažem i morem Finskog zaljeva, pa se organski uklapa u koncepciju perivoja.

KAMENI OTOK

Na prijelazu iz 19. u 20. st. gradi se čitav niz *daca*. *Daca* je naziv za kucu ladanjskog karaktera (vila, ljetnikovac), u kojoj su se građani Sankt Peterburga odmarali od gradskog života. Danas su te kuće u vlasništvu imućnijeg sloja stanovništva.

PISKARIOVSKO GROBLJE

(1960., memorijalno groblje, 60 ha)

Na memorijalnom groblju pokopano je oko pola milijuna ljudi poginulih za opsade Sankt Peterburga. Memorijalni sklop projektirali su Aleksander Vasiljev i Jevgenij Levinson. Služi kao sjećanje na hrabrost građana tijekom Drugoga svjetskog rata. Ulaz u groblje definiraju dva paviljona u obliku propileja, sa svećanim, kratkim natpisima Mihaila Dudina. U paviljonima je postavljena izložba posvećena obrani Sankt Peterburga tijekom 900 dana opsade.

Unutar groblja nalazi se granitni trg i brončana skulptura žene. Od središta trga, markiranog tzv. plamenom sjećanja, vode stube prema skulpturi. Ta skulptura, djelo Vere Isajeve i Roberta Taurita, predstavlja majku Rusiju. Iza nje, s objiju strana, prostiru se velike površine brojnih grobova, koje su označene stelama od sivoga granita. U središnjoj steli urezane su riječi svečanog epitafa Olge Bergholz. Epitaf je naglašen trima dubokim reljefima, s temom života i obrane grada pod opsadom. Reljefi su djela M. Weinmana, B. Kaplinskog, A. Malahina i M. Karlamova. Memorijalni sklop otvoren je 9. svibnja 1960.

ZAKLJUČAK

CONCLUSION

U Sankt Peterburgu riječ kontradiktoran dobiva puno značenje. Grad raskoši i sjaja je grad zapuštenosti i propadanja, grad senzualne ljepote i grad tvrde okrutnosti, grad hladne ljepote je grad snažnog temperamenta, vjeći-



SL. 14. TLOCRT TAVRIJSKOG PERIVOJA
FIG. 14 TAVRIAN PARK, PLAN



SL. 15. TLOCRT BOTANIČKOG VRTA
FIG. 15 BOTANICAL GARDEN, PLAN

TABL. I. PREGLED RAZVOJA PERIVOJNE ARHITEKTURE SANKT PETERBURGA U POJEDINIM POVIJESNIM RAZDOBLJIMA
TABLE I. REVIEW OF THE DEVELOPMENT OF THE SANKT-PETERBURG LANDSCAPE ARCHITECTURE THROUGH HISTORY

razdoblje	osobe i događaji	perivojna arhitektura
1703.-1740.	Petar Veliki Ana Janovna	Petrodvorec Lomonosov perivoj Ljetni perivoj Perivoj Aleksandra Nevskog Groblje Tihvin Groblje Lazarus Groblje Nikolas Ekatarinin perivoj Botanički vrt
1741.-1796.	Elizabeta Petar III. Katarina II. Velika	Puskin Marsovo polje Nikolin perivoj Jusupovski perivoj
1796.-1825.	Pavao I. Aleksandar I.	Kirov centralni perivoj (tada je bio perivoj za caricu Mariju, zenu Aleksandra I.) Mihailovski perivoj Dorada Ekatarinina perivoja
1825.-1855.	Nikola I.	
1855.-1894.	Aleksandar II. Aleksandar III.	Perivoj Admiraliteta
1894.-1917.	Nikola II.	<i>Daca</i> na Kamenom otoku
1917.	Revolucija	
1917.-1941.	Gradanski rat	Marsovo polje postaje spomen-perivoj
1941.-1945.	Drugi svjetski rat	
1945.-1991.	Obnova grada	Primorski park pobjede Piskariovsko groblje
1991.	kraj SSSR-a	
1991.-2003.	„Novi” Sankt Peterburg	

LITERATURA
BIBLIOGRAPHY

to u pokretu, ali monumentalno stoji. Mogućnost da se osjeti takva lepeza dojmova ostvariva je u svim dijelovima grada. Velika zapuštenost i trošnost bile su posljedice dugogodišnje nebrige u socijalističkom režimu. U doba kada je Moskva imala apsolutne prioritete, Sankt Peterburg bio je provincijski grad i godinama je zaostajao za Moskvom.

Međutim, danas se situacija promijenila. U obnovu je uloženo mnogo, a proslava 300-godišnjice postojanja Sankt Peterburga samo je bila dodatan poticaj i ubrzala je čitav proces obnove. Mnogi od perivoja bili su pri samom vrhu obnove još na početku čitavog procesa 2000. godine. Razlog je tomu njihova neprocjenjiva povijesno-umjetnička vrijednost, ali i sve veći priljev turista.

Nasuprot tome, mnoge su građevine, čak dijelovi grada, još i danas na „listi čekanja” jer je pri stvaranju liste prednosti obnove velik udio imala kategorija ekonomske zarade. Prema tome, najprije se obnavljaju turistički isplativiji perivoji. Oni koji najviše gube takvom hijerarhijom u obnovi jesu građani Sankt Peterburga. Naime, parkovi u kojima provode svoje slobodno vrijeme još će neko vrijeme ostati zapušteni. Za „turističke” (a sigurno i najljepše) perivoje plaća se ulaznica.

Bez obzira na niske temperature, u Sankt Peterburgu uvijek se nešto događa i ljudi borave na otvorenom. Čak i u zapuštenim perivojima sece se i razgovara, a djeca se igraju. S obzirom na takav način života prosječnoga građanina, velik broj parkovnih površina ili njihova velika površina zato uopće ne izaziva čuđenje. Premda su još prilično zapušteni, perivoji su „živi” i sudjeluju u svakodnevnom životu Sankt Peterburga.

1. GUBANOV, G., BAKHTIN V. (1980.), *Leningrad, Architectural landmarks and places of interest*, Aurora Art Publishers, 904, Lenjingrad
2. KOKKER, S., SELBY, N. (2002.), *St. Petersburg*, Lonely Planet Publications Pty Ltd, Victoria
3. MILIĆ, B. (2002.), *Razvoj grada kroz stoljeća 3, Novo doba*, Skolska knjiga, Zagreb
4. RASKIN, A. (1978.), *Petrodvorets (Peterhof), Palaces Gardens Fountains Sculptures*, Aurora Art Publishers, Lenjingrad
5. ROBINSON, L. (1982.), *An American in Leningrad*, W.W. Norton & Company New York/London
6. *** (1990.), *Soviet Union*, Planeta, Moskva

IZVORI
SOURCES

INTERNETSKI IZVORI

INTERNET SOURCES

1. Agency „Information Resources” (2001-2003), Official Internet guide to St. Petersburg, the cultural capital of Russia
<http://petersburgcity.com>
2. Virtual Creators Studio, ReserWorld (1997, 1998), The Most Authorative Guide to St. Petersburg
<http://www.cityvision2000.com>
3. Sankt-Petersburg official web site
<http://www.spb.ru>

IZVORI ILUSTRACIJA

SOURCES OF ILLUSTRATIONS

- SL. 1. MILIĆ, 2002.
- SL. 2. KOKKER, SELBY, 2002.
- SL. 3. GUBANOV, BAKHTIN, 1980.
- SL. 4. GUBANOV, BAKHTIN, 1980.
- SL. 5. KOKKER, SELBY, 2002.
- SL. 6.-9. GUBANOV, BAKHTIN, 1980.
- SL. 10. KOKKER, SELBY, 2002.
- SL. 11. GUBANOV, BAKHTIN, 1980.
- SL. 12. KOKKER, SELBY, 2002.
- SL. 13. GUBANOV, BAKHTIN, 1980.
- SL. 14.-15. KOKKER, SELBY, 2002.

SAŽETAK

SUMMARY

LANDSCAPE ARCHITECTURE OF SANKT-PETERBURG

Peter the Great was the man who got the idea of founding a new town that was supposed to become a Russian empire's window to the Western world. Thinking of the origin of this town and its magic spell leads us to further exploration owing to numerous legends and mysteries surrounding the imperial family and the town itself. By exploring one of his aspects, it is possible to comprehend better the town as a whole. However, Sankt-Peterburg retains its mysterious aspect which makes it unique and attractive but at the same time hinders a thorough understanding.

By exploring its landscape architecture, we are informed not only about the composition and size of the parks and public gardens, but even more about the tradition of the town, the way of life and habits, the town's history, its hopes and future. The most impressive parks are those surrounding the palaces in the immediate proximity of Sankt-Peterburg. Palaces such as *Petrodvorets*, *Lomonosov*, *Puskin* and *Pavlovsk* were used by the imperial families as summer residences.

The Petrodvorets palace is situated in the Finnish bay and is a remarkable monument of Russian architecture and landscape design of the 18th and the early 19th centuries. The focal point of the entire park is the *Great Palace* built on the initiative of Peter the Great. Its southern façade faces the upper-level park whereas the lower one is oriented to the sea. Both parks are magnificent examples of regular geometric design. There are lots of fountains, gold-plated and marble sculptures. Among these, the *Great Cascade* is remarkable for its exceptional beauty featuring Samson splitting a lion's jaws thus symbolizing the victory of Peter the Great over the Swedes in 1709.

A palace with a park, built in the same period for Aleksander Mensikov, the emperor's most trustworthy person, is situated westward along the coast. The most beautiful part of the complex is a park full of quiet paths, gardens and a pine forest.

The *Puskin Palace* was once called *Carsko selo* („Imperial Village"). The central building of this architectural and park complex is the *Catherine's baroque Palace*. In front of the main (southeast) façade there is a part of the park strictly geometrically designed. North of the palace there is the *Alexander's Palace* surrounded by the *Alexander's Park*, one of the largest in the country. Since its south side is adjacent to the *Catherine's Park*, it is geometrically shaped in the same manner. Other areas of both parks are full of garden paths and wide, sunny lawns with small pools and canals.

The *Pavlovsk Palace* is situated close to the *Puskin Palace*. In spite of the fact that its park was designed by many architects in the course of 50 years, it has remained an integrated whole whose elements blend into a unique artistic concept. Nowadays, the palaces and parks mentioned so far have been converted into museums.

Two parks in central Sankt-Peterburg (*The Mihailovski Palace Park* and the *Summer Palace Park*) are remarkable for their aesthetic quality. The *Mihailovski Palace* is nowadays the *Russian Museum* featuring one of the most impressive Russian art collections. By the end of 2002 the park was redesigned according to the original plans from the 19th century. Every detail is highly elaborate; one of the examples is a minutely made fence leaving an impression of particular exquisiteness.

The fence of the *Summer Palace Park* is extremely beautiful and considered a masterpiece of the Rus-

sian classicism. Both the palace and the park are superb examples of Russian architecture and landscape design regardless of the fact that many elements from the first plan have been omitted. One can still discern the original geometric plan of garden paths and alleys as well as a unique collection of marble sculptures by Italian masters from the early 18th century.

The *Mars Field* is located along the *Summer Park* featuring a memorial with eternal flame for the victims of the Revolution.

The landscape architecture of Sankt-Peterburg is incomplete without a Botanical Garden founded by Peter the Great. In the late 19th and the early 20th centuries it was the second park in the world regarding its size. A group of islands called *Kir's Islands* deserve special attention since they are regarded as an oasis of the town favoured by the Sankt-Peterburg's citizens who enjoy spending their free time in numerous park alleys and wonderful places for picnics and recreation. *Piskariovski's Memorial Cemetery* is located on the outskirts of the city. The monumental complex is a memorial to half a million brave citizens who died during the World War II siege of Sankt-Peterburg.

There is a large number of other parks as well. Regardless of their maintenance and present condition, they are frequently visited by the citizens of Sankt-Peterburg. Traditionally, people of this region have been living close to nature and therefore the renovation of parks has been enthusiastically welcomed. Sankt-Peterburg is being rediscovered. The city is not to be identified solely with its past. It is nowadays an active and stimulating city - a fact that will certainly exert a far-reaching effect on its parks.

TIHANA MUSIĆ

BIOGRAFIJA

BIOGRAPHY

TIHANA MUSIĆ, apsolventica Arhitektonskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, rođena je 1979. godine u Labinu. Tijekom studija sudjeluje u međunarodnim studentskim razmjenama. Na međunarodnom studentskom natjecanju s temom „Stanovanje", u suradnji sa studentom Dubravkom Novakom, dobija pohvalu za svoj rad.

TIHANA MUSIĆ, undergraduate student of the Faculty of Architecture, University of Zagreb. Born in 1979 in Labin. In the course of her undergraduate study program at the Faculty of Architecture she has taken part in international students' exchange. Together with her colleague Dubravko Novak she participated in an international student competition on housing and were both awarded a commendation.

